

polja

časopis za kulturu, umetnost
i društvena pitanja

novi sad — godina
XXIII — cena 5 din

april '77

218

goran babić BARAKA 34-b (1) radmila lazić REMBO U TENIS PATIKAMA (1) radimir ivanović KNJIŽEVNA KRITIKA ILI KNJIŽEVNA KURTOAZIJA (2) dragan koković FUTUROLOSKE PREPOSTAVKE I IDEOLOŠKE KONTAVERZE TERORIJ E O POSTINDUSTRIJSKOM DRUŠTVU (3) milorad belančić REVOLUCIJA I GARANTOVANI SMISAO (5) vesna krmpotić ČETIRI PESME (8) milan milišić RUK E KOJE SU MI TOČILE PICE (8) ivan čolović NASA MASOVNA KNJIŽEVNOST (9) slobodan petrović FENOMEN KOJI UZBUĐUJE-TELEPATIJA (10) IZ MLAD E LIRIKE NA NEMAČKOM JEZIKU (12) elvira rajković PETNAESTO PISMO (14) IZBOR IZ POEZIJE IVA SVETINE (16) slobodan tišma SAN U MALCONTENTO BARU (17) samo simčić* (18) moris maraš METAFORA I ALEGORIJA U KAFKINOM DELU (19) ješa denegri TRI TEME GORANA TRBULJAKA (21) NOVE KNJIGE (23) LIKOVNI NOTES (26) stojan bogdanović AD ACTA (28) bratislav milanović POSLANICA PRIJATELJIMA (28)

goran babić
baraka 34-b /

*Baraka 34-b, u tlocrtu,
izgleda kao metafora od iverica.
Historija je njezina, međutim,
dijalektična, ispunjena dinamitom
i vapnom za oči.
Čuva je pitomi, domaći lav,
nastanjuju zvijeri; jež, kornjača,
zec i mačka.*

*Nije vlažna, nije skupa,
sretna je i perspektivna, u danima
žestoke zime,
jedan je golemi balon od sapunice okružuje
i to je dobro — tako počinje proleterska umjetnost.
Građena nužnim optimizmom
potrebnim nakon poplave, požara, zaraze,
rata i potresa — evo, preživjela je budućnost.*

*Pretvorena u dječji vrtić i knjižnicu
entuzijazmom amatera,
možda je služila namjeni,
u dugim, besanim, radosnim noćima
kad smo ispaljivali rakete
kao da čekamo novu godinu.
Zašto toliko radosti pruža sirotinja?*

*Treća smjena, noć.
Ljubav, nježnost, usamljenost.
Nebo nad njom, dim predgrađa
i kola živodera.*

*Jegulje, lososi i slonovi znaju
gdje će umrijeti.
U baraku 34-b dolazili su psi,
lutalice,
da jedu i da umru.*

*Sad je napuštamo, ostavljajuć' studen,
nepravdu i bolest.
Možna će izgorjeti da učini mjesto
sigurnijem zdanju.*

*Nadležne molim da posjeku
divlju šljivu, bor i trešnju,
sve što raste samoniklo,
bez dozvole, mimo plana.*

rembo u tenis patikama

radmila lazić

*prilazim s peškirim
da uvijem
tvoje mlado
i mršavo telo
kupano u oštrim vodama*

*brišem ti
noge
ruke
lice
od puteva
oružja
i svile*

*brišem ti
utrobu
srce
pluća
od noći
od mraka
od tmice*

*da zaspiš
kao posle ljubavi*

*a kad ustaneš reći ćeš:
»k vragu s mojim jadom«
obučeš tenis patike
i otpočeti novu igru*

*ti si na servisu
s druge strane je svet*

SVE VIŠE I VIŠE ZOVU ME RIJEČI. ...

Sve više i više zovu me riječi
put neke jasne i nezemne sreće,
što me, neprisućna, peće svim žarom
prisutne boli, boli sve veće.

Sve više i više prepoznajem obris
nekoć golemog dječjeg smijeha,
u tom križu što kroza me raste,
u tom raspeću bez spasitelja.

Sve više i više vjerujem riječima,
koje govore neznano hvala,
blagoslovljenoj utrobi zemlje,
što nas je jedno drugome dala.

Jer nije pakao Tebe izgubiti,
već Te neznati u jastvu tamnom.
Jer bezmjerni taj gubitak je malen,
pred časom kada si bio sa mnom.

**DOĐE MI DA ODEM NA JUG, U
JUKATANE. ...**

Dođe mi da odem na jug, u Jukatane,
s prvim orlom što se kući sprema,
i da zovem Te, zovem dok se ne odzoveš,
i sam začuđen što Te nema.

A kad Ti glas se prevani i javi,
pokazat ću Ti da si uvijek bio sa mnom,
samo što ja to nisam uvijek znala,
neznajući za se u Tebi samom.

A kad mi dođe da ne odem nigdje,
tad znaj da nema mjesta gdje me Ti ne
i znaj da nema ljepšeg od svijeta koji
gdje zaronim, tu teče sveta rijeka.

Znaj da Te živim, Tvoju čežnju za visinom,
čežnju mladog kondora kad se vine
iz jajeta, što majka ga u letu
polaze sred najgušće modrine.

U MENI SVIĆE RANA. ...

U meni sviće rana zbog sir Tristana,
a Izolda je mali dječak što se sa mnom
spaja ko plamen s plamom, i sve se sreće
na istom mjestu, isto, samo veće.

Svaka Greta u meni, svaki u Greti zametak,
čvor je koji me veže s Tobom;
nema te davne ljubavi što osta bez naše
u srcima sve je isto, samo veće.

Ni Marijana, ekstatična dama, ni divlji
ne puštaju svoja u nama mjesta,
gdje nisu različni od sebe i Tebe;
gle, svi smo koraci i svi smo cesta.

Svi koji smo voljeli vazda smo dijelili
jedino je isto srce u toj sreći;
Ti si trenutak kad smo cjelato vidjeli
da smo svi isti i za toliko veći.

Za tu istoću, za svakog sebe što je drugi,
za toliko smo, i utoliko bolji.
Meuništivo je, dijete, neizgubivo je
voljenje naše po sveistoj volji.

**SATIMA BIH, DANIMA I GODINAMA
PJEVALA. ...**

Satima bih, danima i godinama pjevala
o Tebi, najdražem stvorenju,
lelekom što me gusto i kroz pjenu
lije u šutnju, u more bez žala.

Bez kraja bih tako ovil svoj pretakala
u muk o Tebi, najdražem stvorenju.
Al usta kad otvorim ja usprkos svemu,
čujem radost i radost i hvala.

Satima već, bez kraja već o Tebi pjevam,
kroz dim zemlje i nebesku mrenu;
i kao livenicu ja sebe izlijevam
u pohvalu presvijetlome svemu.

POSLE KIŠE

Najednom — krv i zlato
Ko mrs vlastelinski

Tek dahom otpijena ambrozija
Iz lokvica — čaša kamenih

Po čistoj taraci mora koraca
Mir, prema čipkastim dvorcima brda

Tijek pomlađenih putova blista
Među izraženim stavovima stabala

U sunce sva sirotinja odjenuta
Na zemlju je sišlo carstvo nebesko.

RUKE KOJE SU MI TOČILE PICE

Onako kako ne umjehu biti prazne
Nalivaju i moj put, vješte
Stovarit mazgu, pripet struk
Dići lozu, kušat utiju vreću
Hitro se sagibaću mimo šiblje i kroz
Razmah sjekavice stižući odvezano

Sad je drugo: Po cio dan
One nose svoje Ana. Ane
I druga imena svetica lako
I svaku noć samu kćer hrane
Rukama što odaju na ocat po kolu
Pristalo, podiže se to obećanje

Svaki dan jedno selo zaboravlja, svaku
Noć pod od srće gasi i teška voda
U tim rukama lakša do dažda —
Svaki ih septembar rasivara na fleke
Podneva i praška, i nekoliko jata bježe
Podveće sa senjalima nadlanica

Zglobovi nad kojima žubori moj jezik
Mršave grančice košćica, mjed sata
Rujan travarice, pláhta i sprema
I zategnuti smijeh kože na malim kipovima
Iznad uzglavlja; lomi se jutro
Po nagrizenom obodu nokata

Ruke nalik brodu iznutra; u njima je
Veće, i ja ga umoran pijem, slanim ustima,
Prostor tih ruku — prikuće pod odaljenim
Gledano preko baštine s puta
Ruke koje su mi dugo točile pice odaju
Crte mog lica kao navika.

TVOJE DNO

Obzriva ždrijela ti topova
Zagrnuta s njokama karteća
I rasut kameni balast
Moru stoljeća kontrapiz

Slabost jakih, jakost slabih
Zagradiše te: prevrtljivost, miran plov
Lukave karavane s probranim priborom
I jebljive sluškinje iz Dóla

Iz pergamena tvojih čaša
Pije prelomljeno pero sunca
Podižem ih s muranskom lakoćom
Zgloba, na koji se crvi presipaju

Milijuni perla razasutih!
I jedna tanka žica jezika
Legura bakra i srebra bi
Da ih ušije u podrtine

Toga lica kojem namreškana svijest
Jedva da sjeni ljepost
Na strašnom mjestu gdje se svjetlost
S morem, ljeska neuvjenljivo obećanje.

ruke koje su mi točile pice / milan milišić

Jedi me Agalisu, tamni kolute ustiju crnačkih poljubaca;
ustiju koja su ruke, miveni dlanovi atlasa kojim uvijaš
moje tamno telo, jedi me.
Moja si spora, tamna i slatka smrt, iznikla duginom
biljkom sa zlatastim listićima pčela, pukotine vazduha
kroz koje kapljem, jedi me.
Pij me, belino; kada bih samo jednu veštinu znao,
odveo bih srce tamno u šetnju po afričkoj kiši,
poveo kroz kapi metalnog vina koje žari lament,
suze Hristove, vezuvsko grožđe, k senegalskim
momama od žada; pij me.
Jedi moju tamnu kožu koja se kruni ljubljena ocem suncem,
moje stope, plave stope, zaspale u nebesnom pesku Lezbosa, jedi.
Jedi me! uronio sam u tamno lice, od očiju sav sam,
narančna jezgra antracitnih morskih ježeva jedi.
Tamna materija sam, dahom oživela kada je vetrom pogladiš,
lepeza senki sam, koja mokrim prstima razmiče vazduha dom,
da me svučenoj jedeš
dok ležim na tvojoj tamnoj postelji okružen libijskim grožđicama,
blistavim kao smrtonosne muve, očiju krunisanih lapisom, jedi me.
Pregršt tamne vode sam, noćas, tacna s belim pismom
tvojoj dragani, noćas, bakarna jagoda u tvom jonu;
Agalisu, jedi me!

(Plovi na jagodi...)

Samo malo etra! nečujnog vetra, i otvaraju se već sveži žuljevi
čežnje a duša bolećiva zanjiha lišće jasike
u moćnom horu Planine plavih obrisa. U jezgru majčinom
podmetnuh usta opojnom šećeru, lisice se pritajihu
u mladom bukviku, i tu namirisah navalu biljne reke.

(Heliks i Tibija)

Jedem oprane prste koji su već segnuli u brazdu tvog
sardanapalskog tela koje je izvilo totem materinstva
iz usta noćne pustinje. Sokovi tvog svolovila bejahu
sveta vodica, bezbrojem prstiju izbušena polulopta
svetog mira. U crkvi sv. Maje pio sam tu najposećeniju
tečnost raspetog.

(Heliks i Tibija)

Telo se smeje, pospano, prazno, ukrašeno kao
koža gajdi, zasejana iglicama trnaca,
crnim pegama kroz koje izdiše i blista
topla harmonija, bilo elektrike. Botičeljeva
krv je boja varnica vazduha, na putu u svetlost
rasutog pirinča. Uši su usta, cesta muzike,
kapi usijano bele boje etra, neba vlasni
melodije.

(Botičeli)

Za pesmu je dovoljna slutnja, lepa kao kornjača
usred tihe žege, životinja svetlosti, usijane beline,
sazrela u kolevci krvlju rezbarenoj,
u gnezdu večne tišine i sjaja, skrivena
pod zlatnim dlanom. U crnom dvorcu tvog
oca pročitah pesmu. Otkuda dolaziš meka
školjko svemira? U tvom zvezdanom telu
tanani sjaj italijanskog slikarstva spava,
čudesna dubina metalne geometrije
optače ljude, anđele, životinje i zemlje.
Objavljuješ darove mudrih, rumen miluje
tvoje grudi, kosu, dugorepi paunovi u južnom
nebu. Otkuda dolaziš sinja školjko svemira?
U ljiljanima, koji su lađe u ogledalima trešnji,
duge druge ruke, mirisne u vinu koje se toči
iz mlade dojke Madone. Tvoje usne žare otrovane,
rađa se svetlost, plava soba jezika.
Otkuda dolaziš velika Botičeljeva školjko?

(Botičeli)

Izljubih poslednji kubik tvoje kože, toliko skrovitih mesta
nadoh gde bih se mogao skriti, ako bi došlo do rata. Toliko
rupica i džepića ima na tebi, toliko dolinica i meškorišćenih
površina za stambene blokove, za garaže; koliko samo naslonjača
za maratonce. Ali, još ne otkrih sve zoo-vrtove na tebi. Kada si
oprala glavu, svalih te na zemlju; možda je baš tad dotrčao moj
prvi sin; možda se baš tad osušila moja prva kći.

(Plovi na jagodi...)

san u malcon- tento baru

slobodan tišma

Iz zahvalnosti što me je sud
Oslobodio krivice
Poklonio sam jednoj devojci
Sve knjige koje sam imao. Ali
Starci su pretili da će
Ako se presuda ne poništi
Prestati da vode brigu
O uginulim životinjama
Što bi izazvalo pustoš u gradu

Majke.
Toči toči ja ne marim
Zigfirid kada je bio na vrhuncu
Motor se ugasio u ponoru
Njegovo stodobno brujanje
Među stenama još hladnim od buke
Beše to sećanje na kuću
Ili pre će to biti kuća carinika
Interrex

Ako tražiš nečiju senku
To je najviše što možeš naći
Senku nekog čoveka ili senku drveta
Na livadi u društvu devojčica
Ahil ugrabljen s ostrva
Odbačene svilene haljine belasaju se
Na stenju ogrezlom u penu i talase
Cinober skinit s lica
Da li ću te poznati jedinom
Sedeći za stolovima onim
U društvu nepoznatom
Pod večitom tamninom svoda
U licu promenjenom ozarenom
Napola skamenjenom znak neki videću
Da li
Da li ću poverovati da si to ipak ti
I to će biti dovoljno
Da više ne počinjem razgovor
S najbližim što sedi za stolom pored mene
Razgovor koji nas vodi nazad
U rat i u vatru
Ako tražiš mečiju senku
To je najviše što možeš naći
Ako gledaš nekog pod šlemom
Znaj da to može biti bilo ko
Samo ne onaj koji je zaboravio
Govor majki
Jer njega nema
Senku podneti teško je
Jer težina je njena
Neodvojiva od tla kojim hoda

Ne primećuje više proticanje
godišnjih doba. Opadanje lišća, sat koji
otkucava

Pastiri, zbogom.
Zbogom, seljačka čestitosti
lek taj više nikom nije potreban
vazduh, vegetacija, sve je
suvušno
U jednom plamenu prepoznatljivo je
more
Muzika treba (konačno) da umre
Sve treba da se zaledi
makar samo na pet minuta
Tako nam govori Bezimeni

Preveo:
Vojislav Despotov

Rastrgnut.

Njegova glava u januaru
klizi po zaleđenoj reci
Čega se još sećam
Njegove dobrote
Hrastovi su se povili na padini
(Samo s plotinijama od sebe
opustio je)
Kasnije vratio se u Trakiju
išao je kroz polja
i nikuda nije išao
Stajao je uveče u polju
i niko ga nije video

Zivotinje, biljke i kamen
sve ga je sledilo
Kuda?
Jednom ranije ganuo je svojim glasom
nekoga nevidljivog pod šlemom
čija sandala u polju propada dublje od
svake.

Narušeni kipovi
među teškim krošnjama
Na tlu u polju ležah sada bez glave
Ova je zemlja seljačka
sa čvrstim kućama
i letom koje živi u zimi
običajima koji su svi u iščekivanju
blage svetlosti
ponegde u prostoru probijene
velikim kavemama plamena
i vetra
O je samo izgovarao reči
koje je čuo jednom
I govorio je onoliko koliko se sećao
ništa nije izmišljao. Napor svaki beše
odsutan

Po slučaju što je
izranjalo iz mora. Žetva
On je to video
Posle je sve zaboravio. Na vlažnom pesku
zvezde i druga znamenja (behu)
Plodovi jedne utrobe

Dve priče
Ona o otmici majkine kćeri
i ona o pevaču kome je obećana nagrada
i koji je na kraju dobio dobru platu

Ali on nikada nije bio u toj zemlji

Opasno mesto
to je šuma
okružena provalijama
Biće izloženo gromu
u strahu odsutno budno
Svaka stvar je neshvatljiva. Sve je neprijatelj
I konačno ono samo bez senke
izgnano koje se više ne može vratiti
senkama

Ti šumski bože si mlad visok samoubica
u ogledalu jezera
Uvila ga je u oblak
To beše razbijen kip
koji je na peskovito žalo
iz dubina izbacio more
I prenela ga u pusti gaj
okružen provalijama
Tu je bio probuđen u smrti
Video je sebe kako uveče stoji
u senci nekog drveta
zatim kako ulazi i kako izlazi
na vrata vrta.
kraj jezera uveče svoj skoro nečujni hod
slušao je

P. S.

»I like Gods«

samo simčić

1.

*Kada gledam u svoje sunčano bivstvo
kada sam čist, svetao,
i kada zračim misao da ja sam taj koji sam
— pevam svoj izvor.*

*Kada se izgubim u svemu što jeste,
i misli utopim u vode mirne,
kada je sve moje lice
i kada ne ističem više iz jedinstva stvari,
prelivajući se iz jezgra u jezgro sve materije
— pevam svoj izvor.*

*Pevam svoj početak,
kada se iz tišine prelih u zvuk,
kada u njemu složih prvotni pokret
kojim postigoh da se rodim,
kada uskladih čine i počinak,
snove i svet nesna,
gde svaku noć moj sunčani praižvor olakšava
puteve kojima hodim kroz dan.*

*Pevam svoj izvor gde sam lak i čist kao zvuk
koji vam donosi sećanje na predeo
vašeg nastanka, odakle došli ste
izvor svoj da čujete.*

2.

*Bol naše duge razdvojenosti bila je i moja
i ništa manja od tvoje.
Nije li oštrina uwrede zasekla i moje srce,
jer bol koji ti načinih ostavio je ranu u ljubavi
koja ne pripada ni tebi ni meni, u ljubavi
koja je samo plašt nad telima naših čuvstava prostrt?
Nisam li hteo da se raskinem između tebe i ruže svetlosti
moga rabina kojemu zamalo ne dadoh sve,
ne znajući da je on baš to što držim u rukama
i da se u traganju zanjim cepam, razgrljujući zagrljaj sveljubavi?
I ne samo da je nemoć gledanja u lice, jer oči nisu za to —
od stida svoje krivice nisam gledao dok sam ispovedao bol,
moleći ga da me oslobodi strogosti jer u ljubavi za svoju ženu
nisam želeo da nađem utočište.
I primio sam njegov osmeh.*

*Čemu tad bol drugog razdvajanja što ga ni ti ni ja ne
skrivismo,
čemu da raste nova moć, hranjena tek prohujalom, koju preživeli
kao i ti, samo što jedan drugome ne vidimo lice?
Tvoje lice prepoznah u svom
a u teškom dahu talase tvojih grudi;
zar od mene tražiš trajnu bol ili čak trajan spomen na nju,
bol što će se svakim krugom buđenja iznova zaseći u mene?*

*Rabinu, sunčanosti koja jesi!
Skrivena jasnoću koju znam.
Nije li prsten što ga od tebe uzeh sklopio put sjedinjenja?
Nisam li u presvetlom blesku koji si ti
odustao već od raspada i nošen tim osmehom
otišao da izlečim bol ljubavi za tebe,
draga ženo?
Znaš li da je taj osmeh
osmeh tvojoj slobodi
i mom beskrajnom trudu da udovoljim ljubavi?*

Preveo
Vojislav Despotov

ad acta

stojan bogdanović

OSTAVLJAM STVAR ZA SUTRA

Krenu sve
Od uzbuđenja
Kako će mi ući kroz pocepani
Džep
A njemu nabubrila bešika
Iako o njemu posebno
Vodio sam knjigovodstvo
U razgovoru spominjana je i anti
Materija
Bar poslednjih dana sve
Bilo je OK mada
Ključaonica davno zarđala je a
Danas smo ustanovili
I violinski ključ
Nadležni organ nije vodio urednu
Evidenciju prema zakonu
Ribe i insekti imaju prednost
Nad ostalima
Što se Darwina tiče
O tome drugi put ali
Nasamo
Osećam ponovo mogu da
Pišam
Hvatam konja za grivu
Povlačim jedan potez unazad i
Ostavljam stvar za

Sutra

SIMPLON ORIENT EXPRES

Gore treći ležaj desno
Gospodin iz Trinidada
Oni ispod su prazni
Iznad mene Engleskinja
Da li je moguće izaći iz Vaše zemlje

AD ACTA

Žali se moj jedan prijatelj Kasno je
Počeo i u devetnaestoj tek prvi put
Bio u nekom drugom stanju Naravno Ja
Sam tada na službenom putu
Drugi pak moj najbolji
Prijatelj opet žali što nikada nije
Bio tako gladan kao sada Ja
Sam ranije jeo umesto sebe Druge
Nisam pitao Pardon Da li ste Vi
Jeli ili je Ja sam tada bio
Vi ste to znali ali ja sada
Priznajem Odavno Počeo sam DA NE
Pijem Latim se za cigaretu
(U poslednje vreme sve češće)
Razume se Iz tuđe kutije Ne
Kupujem ih jer štetne su po tuđe
Zdravlje Pa sad nema smisla Vi
Drugo nešto da radite a ja
Pesme da pišem Ja i Ne
Računam da ću od Vas baš dobiti
Nobelovu nagradu U poverenju ću
Reći sumnju Pisci se
Stavljaju ad acta Još nešto
Čini se da postoji neka razlika
Između zadužbine I M Kolarca uveče
I pančevačke mlekare u podne

Pa sad nema smisla Ja da jedem
Svoj sopstveni crveni rep ili pak
Samo za njega da živim Jer oni gore
Ispljuvaće nešto Sto nije važno
Bar će se znati Ako su plave krvi
Biće plavo Sud je jednoglasno
Odlučio U ovom slučaju Svedoci
Nisu potrebni

poslanica prijateljima

bratislav milanović

STEPENIŠTE

Bolje je ovako — kad stvari
nisu jasne,
kad nema pravog odgovora.
Zveckaju u polutama sleđene reči,
kruta obmana,
krhka odbrana od svega
što čeka na stepništu.

Ja sam već sišao sasvim
i mogu da govorim psima
dok hramlju
kroz svetlost s penom
na njuškama — o divnim zverima
sraslim u prozoru,
o raslojenom umu.

Ništa me neće buditi u ponoć
sem sluzi i pizme, sem očnjaka
i pepela koji si
na moje lice prosula,
na usne i oči — da ne govorim,
da ne gledam.
Kako sam divan
mrtvac postao.

POSLANICA PRIJATELJIMA

Taj trag na stolu, u postelji,
na glatkom licu vode,
može se zbrisati slabašnim daškom,
blagim pokretom prsta.

Uzalud govorim: tama je visoka,
nema mesta pod zvonnicama,
za govornicama, u dobro čuvanim sobama.
Uzalud govorim: nismo mi visoki,
opipajte to telo od kreča,
sluzavu ruku dok piše,
oči od zemlje dodirnite
da ne bude zabune.

Dugo smo vadili
kamen iz utrobe, zidali kuću
u dnu stepeništa gde se svetlost
survavala ne dodirujući nas
gde se zna o svačijem disanje,
o tajnom zapisu pod čelom.

Sad se očekuje naš silazak
na pravo mesto,

još dublje,
još dublje,
a ovde ostaje neopoziv trag
— strašan ožiljak u vazduhu.